

דף קמא

רלב. א. האומר אם תלד אשתי זכר תחילה — יטול כך וכך, ואם נקבה תחילה — כך וכך, וילדה זכר ונקבה ואיננו יודעים מי יצא תחילה — מה הדין?

ב. האומר 'המבשרני במה נפטר רחמה של אשתי; אם זכר — יטול מנה, ואם נקבה — מנה' וילדה תאומים או נולד ולד שאינו בר קיימא — מה הדין?

א. מבואר בגמרא שאם אין ידוע אם ילדה זכר תחילה או נקבה — הרי זה ממון המוטל בספק ויחלוק. מדברי התוס' מבואר שאם הנידון הוא לאחר מיתת האב, הרי הנכסים בחזקת הזכר שהוא היורש, ואין חולקים אלא לסומכוס, אבל לחכמים המוציא מחברו עליו הראיה. ואולם בחיי האב אין הזכר מוחזק יותר מהנקבה, ויש לומר שחולקים גם לדברי חכמים.

ב. משמע בגמרא שבלידת תאומים אין המבשר נוטל כלום, כל שלא הזכיר זאת במפורש. וכן אם הפילה — אין זה בכלל תנאו.

יש מצדדים שלא אמרו שבתאומים אינו נוטל אלא אם יש במשמע דבריו למעט תאומים (ע' חדושים ובאורים).

[עוד יש מקום לומר שלא פטרו בנפל אלא אם הזכיר תאומים, שאז אין כל טעם לאריכות לשונו אם לא נמט נפל, אבל בלאו הכי אף נפל בכלל. ע' במפרשים].

דפים קמא — קמב

רלג. א. המזכה לעובר, האם קנה אם לאו?

ב. האם עובר יורש?

ג. אשה מעוברת שמתה עם עובריה, האם אפשרי שהעובר נוחל אותה ומנחיל לקרוביו?

א. אמר רב הונא: המזכה לעובר — לא קנה, אפילו אמר 'לכשתלד' ואפילו בבנו. ודלא כסתם מתניתין. ורבי יוחנן סובר שבבנו קנה, לפי שדעתו של אדם קרובה אצל בנו.

א. דוקא כשאשתו מעוברת בשעה שמוכה (רשב"ם). ויש חולקים.

ב. יש אומרים, דוקא בשכיב מרע מועיל, תקנת חכמים היא כדי שלא תיטרף דעתו, אבל לא בבריא. ויש חולקים.

רב נחמן אמר, המזכה לעובר לא קנה. אמר 'לכשתלד' — קנה.

ולשמואל ורב ששת, המזכה לעובר, אפילו לא אמר 'לכשתלד' — קנה.

והסיקו להלכה שלא קנה.

א. יש פוסקים אפילו אמר 'לכשתלד' לא קנה (רמ"ה; ר"ן; וכ"נ בשו"ע ר"א). ויש חולקים וסוברים

שקנה (ער"ה, רשב"ם קמג. רא"ש והגהותיו; שו"ת מהרי"ל — קלב; רמ"א חו"מ ר"י). ומשמע בהגהות אשר"י

שאפילו בשעת אמירתו עדיין לא נתעברה — קנה לכשיולד [ודלא כמשמעות דברי הרשב"ם בד"ה לכשתלד.

וכמותו פסק באור זרוע]. ועוד משמע בלשונו לכאור' שאפילו לא אמר 'לכשתלד' חל הקנין

לכשיולד. וצ"ע. ונראה שאם אמר לנולדים סתמא לכשתלד הוא (עפ"י חו"א לקוט"מ ט, יא, ע"ש.

וע"ע בחדושי בית מאיר).

וכן בבנו יש פוסקים שקנה (רשב"ם, ר"ח ובה"ג).

ב. לא אמר רב נחמן 'לכשתלד' קנה אלא אם לא חזר בו המזכה לפני הלידה, אבל חזר בו ממתנתו או שמת — לא קנה. וכן אם הקנין אינו קיים באותה שעה, כגון שנתקרע השטר, או בקנין סודר — הואיל וחזר הסודר לבעליו כלתה לו קנינו (עפ"י רא"ש).

ב. מבואר בגמרא שלדעת הסוברים המזכה לעובר קנה, ודאי שהעובר יורש (בין לחכמים בין לרבי יוסי. כן כתבו התוס' בדעת רב ששת). ולדעת האומרים לא קנה — אביי אמר (על פי ברייתא דגר שמת. ואפשר שדברי הכל היא, בין לחכמים בין לרבי יוסי. ערמב"ן) שהעובר יורש, כי ירושה הבאה מאליה שונה מהקנאה בידי אדם. ואילו רבא לא חילק בדבר. [ודוקא לחכמים, אבל לרבי יוסי (שאמר ביבמות העובר פוסל מלאכול בתרומה) יש ירושה לעובר. וכן פסק שמואל (ביבמות 10)].

א. יש סוברים שהלכה כרבי יוסי, שהעובר זוכה בירושה הבאה מאליה (כן צדד ריב"ם. וערמב"ן). ואין כן דעת הרי"ף (ביבמות פ"ז).

ב. פשוט שכל הנידון הוא בעודו עובר, אבל לאחר שנולד — ודאי יורש, שלא נתמעט אלא חלק בכורה של בכור הנולד לאחר מיתת האב, אבל לא חלק פשוט. ומפורש בברייתא דגר שמת ובזבזו ישראל נכסיו ושמעו שהיתה אשתו מעוברת — חייבים להחזיר.

ג. אשה מעוברת שמתה עם עוברתה — אמר רב ששת: ודאי מת העובר תחילה [אפילו ראינוהו מפרכס אחר מותה], הלכך אין שייך שיירשנה [אם לא כשנהרגה על ידי מכה חיצונית וכד', ולא במיתה טבעית, או אם כבר נעקר העובר לצאת — או אפשר שהיא מתה תחילה. תוס', עפ"י ערכין ז]. ואפילו אם נוקטים שיש תורת ירושה לעובר, אין הבן יורש את אמו בקבר להנחיל לקרוביו. לרבא, אין הכרח לומר כרב ששת שודאי העובר מת תחילה. ובכל זאת מקשה הגמרא במקום אחר מדברי רב ששת על שמואל, כי נוח לו להעמיד שמואל כרב ששת (עפ"י תוס').

דף קמב

ר"ד. גר שמת והחזיקו אנשים בנכסיו, ונודע שיש לו בן או שהיתה אשתו מעוברת, ושוב שמעו שהבן / העובר מת — מה דין הנכסים?

גר שמת ובזבזו (= בזוז) ישראל נכסיו, ושמעו שיש לו בן או שאשתו מעוברת — חייבים להחזיר מה שנטלו. החזירו הכל ואחר כך מת בנו או הפילה אשתו — המחזיק בשניה קנה, אבל המחזיק בראשונה, קודם שמת הבן — לא קנה, שהרי באותה שעה לא היו הנכסים הפקר. לדברי רבא — שלא כאביי — בעובר, החזוקה הראשונה אינה מועילה רק משום שדעתם של המחזיקים לקנות היתה רפויה, שהרי לא ידעו אם יש שם יורש אם לאו [והואיל ואין דעת אחרת מקנה להם, לא קנו. ע' אבני נזר אה"ע תמה, ה], אבל אם דעתם לקנות היתה שלמה, כגון ששמעו שהעובר מת והחזיקו, אעפ"י שהוברר שלא מת באותה שעה אלא לאחר מכן — מועילה החזוקתם הראשונה, מפני שהעובר אינו יורש והנכסים היו הפקר.

א. לדברי הרי"ף ועוד, גם לדעת הסוברים שעובר קונה בהקנאה או בירושה, אם לא כלו לו חדשיו עד שהפילה, הוברר שמתחילה לא היה העובר בר-קיימא ולא זכה העובר כלל.
ב. להרי"ף, הלכה כרבא. ולריב"ם הלכה למעשה כאביי [שכן דעת רבי יוסי והלכה כמותו] (א"ז).

ר"ל. א. האם העובר ממעט בחלק בכורה?

ב. בכור שנולד לאחר מיתת אביו, האם נוטל פי שנים?

א. רב יוסף בשם רבא אמר: אין העובר ממעט בחלק בכורה (וילדו לו). הלכך הנולד לאחר מות אביו, אינו מתחשב לענין חלק בכורה. כיצד עושים? מפרישים חלק בכורה לפי חשבון הבנים הנולדים לפני שמת האב. ואילו את חלק הפשוט מחלקים לבכור ולבנים לפי חשבון כלל הבנים, גם זה שנולד לאחר מיתתו. וכן הסיקו להלכה.

ב. בכור שנולד לאחר מיתת אביו — אינו נוטל פי שנים (יכיר) — והעובר אינו ראוי להכרה).

דפים קמב — קמג

ר"ל. מה דין ההקנאות דלהלן?

א. המקנה נכסים לפלוני באופן שלא הועיל קנינו, ואחר כך אמר לאחד: קנה אתה כאותו פלוני.

ב. 'קנה אתה וחמור'.

ג. אמר לאשתו 'נכסי לך ולבניך', וכיו"ב.

ד. השולח בגדים לביתו, וסתם ולא פירש למי נותן.

ה. האומר 'נכסי לבני' ויש לו בן ובת בלבד, או בן ובכד.

א. נחלקו דעות האמוראים אודות אדם שהקנה נכסיו לבני אשתו שעדיין לא נולדו, ואח"כ אמר לבנו הקיים: קנה כאחד מהם — האם קנה הבן החי אעפ"י שהם לא קנו, שהרי לא באו לעולם כלל, אם לאו — כיון שהאחרים לא קנו, הריזה דומה לאומר 'קנה כחמור' שלא קנה. וכן הלכה, שלא קנה כלום (ח"מ ר"ב).

ב. 'קנה אתה וחמור' — רב נחמן אמר: קנה מחצה. רב המנונא אמר: לא אמר כלום. רב ששת אמר: קנה הכל.

א. הלכה כרב נחמן, שקנה מחצה (ר"ח, ר"ף, רשב"ם, תוס'; ח"מ ר"ג). ויש אומרים: דוקא כשפרט כל אחד לעצמו, אבל כללם בדיבור אחד, כגון 'שניכם' — לא קנה (עריטב"א קדושין נא; מ"מ אישות ט, ב; אה"ע מא, ד. וע"ע חו"א אה"ע קמח לדף נא ודמאי טו, יא; רב פעלים ח"ב חו"מ ז). ויש מי שכתב ש'את וחמור' — ספיקא דדינא (עסמ"ע רג סקי"ט).

ב. יש מי שכתב: דוקא בכגון 'את וחמור' יש מי שאומר לא קנה, שהכל יודעים שאין החמור קונה ולהפליגו בדברים אמר לו, אבל בכגון שמקנה דבר שלא בא לעולם עם דבר שבעולם — קנה מה שבעולם (עפ"י תורי"ד קכט).

ג. מי שעשה קנין עם חברו להתחייב לעשות פעולה מסויימת, ובאם לא יעשה יתחייב לשלם קנס, יש אומרים שבמקום שאין הקנין חל לעשיית הפעולה, כמו כן אינו חל לגבי חיוב הקנס, שהרי זה כ'קני את וחמור' שכיון שבטל מקצתו בטל כולו (ע' בשו"ת הרדב"ז ח"ו ב'שה).

ג. מעשה באחד שאמר לאשתו 'נכסי לך ולבניך' — אמר רב יוסף: קנתה מחצה (כדברי רבי על הכתוב והיתה לאהרן ולבניו — מחצה לאהרן מחצה לבניו). ואביי הקשה על כך, שאין לה ליטול אלא כאחד מן הבנים.